

Niki Derlukiewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PRZEKSZTAŁCENIA I ZADANIA POLITYKI INNOWACYJNEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZCZEBLA REGIONALNEGO

Streszczenie: Polityka innowacyjna obecnie jest jedną z najważniejszych dziedzin polityki ekonomicznej. Celem tej polityki jest tworzenie odpowiednich warunków oraz wspieranie wszelkich działań służących powstawaniu i rozwijaniu innowacji. W artykule przedstawiono istotę, przekształcenia oraz zadania współczesnej polityki innowacyjnej prowadzonej w krajach i regionach Unii Europejskiej. W artykule omówiono także rolę władz regionalnych w kreowaniu tej polityki, która jest szczególnie ważna we wspieraniu transferu technologii, promowaniu zastosowań technologii informatycznych oraz tworzeniu wizji rozwoju i rozbudowie infrastruktury służącej tworzeniu i rozwojowi wiedzy.

1. Wstęp

Polityka innowacyjna będąca ważną dziedziną polityki ekonomicznej pod wpływem globalizacji podlega przemianom. Dotychczas tradycyjna polityka innowacyjna koncentrowała się przede wszystkim na wspieraniu określonych technologii. Jednak w ostatnim czasie, ze względu na wzrastającą niepewność co do motorycznych dziedzin, jakie mogą zdecydować o przyszłym sukcesie gospodarczym, oraz krótkiej żywotności przewagi konkurencyjnej bazującej na wybranych technologiach, polityka innowacyjna podąża w kierunku bardziej generalnym, tj. wspierającym wszystko, co służy pojawianiu się innowacji [Markowski 2005, s. 308].

Celem artykułu jest przedstawienie istoty, przekształceń oraz podstawowych zadań współczesnej polityki innowacyjnej prowadzonej w krajach i regionach Unii Europejskiej.

2. Ogólna charakterystyka polityki innowacyjnej

Polityka innowacyjna jest regulatorem działań związanych z procesem innowacyjnym. Jej celem jest takie oddziaływanie na przebieg tych procesów, które zapewni wzrost konkurencyjności krajowych przedsiębiorstw i sprawność działania służb publicznych,

a w konsekwencji podwyższenie jakości życia społeczeństwa, obejmujące szczególnie zamożność, jakość środowiska naturalnego i ochronę zdrowia. Najczęściej definiuje się ją jako działalność państwa i innych instytucji publicznych, która ma służyć rozwojowi badań i wspieraniu wprowadzania do praktyki gospodarczej wyników badań naukowych, nowych osiągnięć wiedzy, wynalazków i usprawnień. Polityka innowacyjna państwa integruje te elementy polityki naukowo-technicznej i przemysłowej, które wpływają na kierunek i dynamikę procesów tworzenia, wdrażania, stosowania i upowszechnienia nowych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych [Niedzielski, Rychlik 2006, s. 105]. Polityce innowacyjnej przypisuje się istotne znaczenie, które wynika przede wszystkim z [Strużycki 2006, s. 190]:

- roli, jaką innowacje odgrywają we wzroście gospodarczym, gdyż obecnie wzrasta waga innowacji w stosunku do tradycyjnych czynników wzrostu gospodarczego: ziemi, kapitału i siły roboczej. Ekonomiści szacują, że 2/3 wzrostu gospodarczego krajów rozwiniętych należy łączyć z wprowadzaniem innowacji,
- niedoskonałości funkcji regulacyjnych i alokacyjnych rynku, który bez państwowych korekt i pomocy znacznie gorzej daje sobie radę z zapewnieniem innowacyjności gospodarki na optymalnym poziomie (konkurencyjność gospodarki, wzrost zatrudnienia, rozwój regionalny itp.) [Zięba, Mazurkiewicz 2007, s. 139].

Należy zaznaczyć, że polityka innowacyjna nastawiona jest na tworzenie ram organizacyjnych powstawania innowacji, szczególnie związanych z kształtowaniem odpowiednich instytucji publicznych oraz działań regulacyjnych [Grosse 2007, s. 23]. Uogólniając, można stwierdzić, że polityka innowacyjna jest jednym z gospodarczych systemów politycznych, która obejmuje m.in. takie obszary, jak [Internet 1]:

- wzmacnianie powiązań w narodowym systemie innowacji,
- kształtowanie i rozbudowywanie zdolności do wprowadzania innowacji w dziedzinie zarówno techniki i technologii, jak i organizacji i edukacji,
- optymalne wykorzystanie innowacji jako podstawowego czynnika wzrostu gospodarczego,
- dokonywanie strukturalnych zmian technicznych, technologicznych i jakościowych w przemyśle.

Ponadto warto zwrócić uwagę na to, iż w ostatnim dziesięcioleciu polityka innowacyjna ulegała pewnym przekształceniom, co przedstawione zostało w tab. 1.

Do podstawowych zadań polityki innowacyjnej zaliczyć można [Wojnicka 2003, s. 37]:

- wytyczanie kierunków i struktury działalności badawczo-rozwojowej oraz kształtowanie niezbędnej do tego infrastruktury,
- tworzenie sprzyjających warunków dla innowacyjności – czyli stymulowanie konkurencyjności, ochronę praw własności intelektualnej i przemysłowej, poprawę otoczenia prawnego i zwiększenie nakładów finansowych na działalność innowacyjną,

Tabela 1. Porównanie polityki innowacyjnej tradycyjnej i współczesnej

Polityka innowacyjna	Tradycyjna	Współczesna
Przedmiot	rozwój innowacji technologicznych	dodatkowo aspekty organizacyjne, instytucjonalne i kulturowe innowacji
Cel	wzrost gospodarczy	dodatkowo problemy społeczne i ekologiczne
Fazy procesu innowacji technologicznych	dalekie od rynku – głównie badania podstawowe	bliskie rynku – transfer technologii
Integracja polityczna	element polityki gospodarczej	niezależna dziedzina polityki, ściśle związana z innymi dziedzinami
Rola państwa	główny aktor procesu innowacji technologicznych	czynnik ułatwiający, koordynator procesu innowacyjnego
Instrumenty	wsparcie, regulacje	budowa infrastruktury

Źródło: [Janasz, Kozioł 2007, s. 100].

- stymulowanie sprzężenia badań i innowacji – te działania polegają na tworzeniu strategicznej wizji dotyczącej kierunków prac badawczych i rozwojowych, tworzeniu nowych firm technologicznych oraz wzmacnianiu współpracy pomiędzy instytucjami badawczymi, uczelniami i firmami,
- tworzenie kultury innowacji – chodzi tu przede wszystkim o edukację i szkolenia, wymianę pracowników, studentów, naukowców pomiędzy instytucjami naukowymi i przedsiębiorstwami. Istotne tu jest także kształtowanie postaw innowacyjnych, kształtowanie świadomości władz publicznych oraz promowanie współpracy na rzecz innowacji,
- propagowanie i wspieranie współpracy międzynarodowej w dziedzinie nauki i techniki umożliwiającej przepływ nowych odkryć, wiedzy i nowoczesnej technologii [Niedzielski, Rychlik 2006, s. 106].

Opisaną wyżej charakterystykę i zadania polityki innowacyjnej należy traktować jako ogólne ramy określające obszar zainteresowań i działań tej polityki. Nie można też zapominać, że każde państwo, a ostatnio coraz częściej regiony, prowadzi własną politykę innowacyjną dostosowaną do warunków lokalnych. Niemniej jednak celem polityki innowacyjnej jest intensyfikacja wdrożeń nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych właściwie we wszystkich sferach gospodarki. Osiągnięcie tego celu ma się odbyć przez stymulację i promocję postaw innowacyjnych w społeczeństwie oraz wspieranie rozwoju instytucji działających na rzecz innowacyjności [Mync 1998, s. 227]. Szczególnie istotną kwestią jest zachęcanie przedsiębiorstw do przeznaczania większych środków na badania i rozwój, które są podstawą do tworzenia nowych rozwiązań.

3. Znaczenie szczebla regionalnego w polityce innowacyjnej Unii Europejskiej

W krajach Unii Europejskiej polityka innowacyjna prowadzona jest na wszystkich poziomach terytorialnej organizacji: polityka Komisji Europejskiej, polityka kra-

jowa i regionalna. Polityka innowacyjna występuje również na poziomie globalnym w ramach porozumień bilateralnych i wielonarodowych, np. w dziedzinie wspólnych badań kosmicznych, morskich czy antarktycznych, ale także przez wymianę naukowców, studentów itd. Jak już wcześniej wspomniano, polityka innowacyjna jest zespołem oddziaływań władzy publicznej w sferze gospodarczej na procesy innowacyjne. G. Schienstock wyróżnił dziewięć obszarów polityki innowacyjnej i porównał te zakresy z zaangażowaniem i rolą władz różnych poziomów – od szczebla unijnego do regionalnego, co zostało przedstawione w tab. 2 [Markowski 2005, s. 315].

Tabela 2. Rola władz różnych poziomów w polityce innowacyjnej

Obszary polityki innowacyjnej	Poziom UE	Poziom krajowy	Poziom regionalny
Tworzenie wizji	ważny	bardzo ważny	ważny
Tworzenie i wzmocnianie infrastruktury wiedzy	ważny	bardzo ważny	ważny
Wspieranie transferu wiedzy	ważny	ważny	bardzo ważny
Polityka zamówień i przetargów publicznych	ważny	bardzo ważny	mniej ważny
Finansowanie innowacji	ważny	bardzo ważny	mniej ważny
Wspieranie sieci innowacyjnych	ważny	bardzo ważny	bardzo ważny
Wspieranie w zakresie korzystania z usług wiedzochłonnych	mniej ważny	bardzo ważny	mniej ważny
Wsparcie dla zmian organizacyjnych i zastosowań technologii informatyczno-komunikacyjnych	mniej ważny	ważny	bardzo ważny
Poprawa zarządzania zasobami ludzkimi	ważny	bardzo ważny	bardzo ważny

Źródło: [Markowski 2005, s. 315-316].

Z informacji zawartych w tab. 2 wynika, że rola szczebla regionalnego jest szczególnie ważna we wspieraniu transferu technologii, promowaniu zastosowań technologii informatycznych oraz w ulepszaniu zarządzania zasobami ludzkimi. Istotnym zadaniem szczebla regionalnego jest również tworzenie wizji rozwoju i rozbudowa infrastruktury służącej tworzeniu i rozwojowi wiedzy [Markowski 2005, s. 320].

Mimo postępującego procesu globalizacji w ostatnich latach można zauważyć wzrost znaczenia regionów w kształtowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej. Coraz więcej regionów prowadzi własną politykę naukową i proinnowacyjną, a znaczna część interakcji pomiędzy przedsiębiorstwami oraz przedsiębiorstwami i sferą B+R (uczelniami wyższymi, instytutami badawczo-rozwojowymi, laboratoriami) odbywa się na poziomie regionalnym. Spowodowane jest to z jednej strony bliskością, z drugiej zaś większym zaufaniem do partnerów wywodzących się z tego samego regionu, dlatego też coraz większym zainteresowaniem cieszy się koncepcja regionalnych systemów innowacyjnych. To poziom regionalny jest właściwy dla budo-

wania strategii proinnowacyjnych dostosowanych do specyficznych warunków gospodarczych i społecznych [Strużycki 2006, s. 187]. W tym kontekście warto wspomnieć o regionalnych strategiach innowacji, które zostały opracowane nie tylko w większości regionów UE, ale także we wszystkich polskich regionach (województwach). Regionalna strategia innowacji (*Regional Innovation Strategy – RIS*) to dokument, który służy przede wszystkim zbudowaniu trwałego partnerstwa między przemysłem, samorządem regionu, jednostkami naukowo-badawczymi oraz instytucjami otoczenia biznesu w celu:

- wspomagania władz regionalnych we wdrażaniu efektywnego systemu stymulowania innowacyjności w regionie,
- wzrostu konkurencyjności regionu,
- tworzenia w regionach podstaw trwałego partnerstwa ekonomicznego i organizacyjnego jednostek sfery B+R i praktyki gospodarczej,
- wzrostu poziomu innowacyjności i konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) przez ułatwienie transferu wyników prac badawczo-rozwojowych oraz innych innowacji do tych przedsiębiorstw,
- nawiązania współpracy z krajowymi i zagranicznymi innowacyjnymi regionami,
- podnoszenia kompetencji kadr nauki i przedsiębiorstw w prowadzeniu prac badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych, zarządzaniu tą dziedziną oraz komercjalizacji wyników tych prac [Zięba, Mazurkiewicz 2007, s. 154].

Niewątpliwie rozwojowi regionów i zwiększaniu ich konkurencyjności sprzyjają również działania władz regionalnych zmierzające do obniżania kosztów produkcji towarów, wprowadzania nowych rozwiązań techniczno-organizacyjnych oraz podnoszenia poziomu płac. Dlatego do ważnych zadań władz na poziomie regionu należy zaliczyć [Tuziak i in. 2006, s. 36]:

- poprawę i rozbudowę infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie transportu, komunikacji oraz telekomunikacji,
- przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska,
- działania w zakresie podwyższania kwalifikacji pracowników,
- przygotowanie i wdrażanie programów rozwoju regionu,
- pomoc w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych na działalność innowacyjną,
- stwarzanie warunków do rozwoju działalności produkcyjnej (i innowacyjnej), szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw.

Należy podkreślić, iż innowacyjne postawy i zachowania przedsiębiorstw działających w regionie w znacznym stopniu zależą od uwarunkowań zewnętrznych, w tym zwłaszcza systemowych, wynikających z aktualnego stanu i sposobu funkcjonowania gospodarki. Znaczna część uwarunkowań ma charakter lokalny lub regionalny, a ich obecność może przyspieszać lub wzmacniać działania innowacyjne, natomiast ich brak – może je hamować [Gruchman 1989, s. 113]. W związku z tym istotne jest tworzenie warunków kreacji i transferu innowacji oraz popieranie przedsiębiorczości na danym terenie (np. w regionie). Najczęściej spotykane formy

to np. inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne czy też parki naukowe (technopolie) [Moszkowicz 2001, s. 49].

Polityka innowacyjna na poziomie regionu sprowadza się do podejmowania działań mających na celu świadome kształtowanie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Celem regionalnej polityki innowacyjnej jest kształtowanie i optymalizowanie infrastruktury innowacji, transferu technologii oraz badań i rozwoju, zgodnie z występującym zapotrzebowaniem.

Innowacyjność i konkurencyjność regionów, a w konsekwencji państwa, jest celem strategicznym w konfrontacji ze współczesnymi problemami globalizacji i liberalizacji światowych rynków. Badania nad innowacyjnością przedsiębiorstw wskazują na duże znaczenie wzajemnego oddziaływania podmiotów tworzących system innowacyjny. Należy zaznaczyć, że działalności instytucji i przedsiębiorstw związanych z realizacją procesów innowacyjnych sprzyja koncentracja geograficzna, czyli bliskość lokalizacji. Koncentracja na określonym terenie firm, przedsiębiorstw i instytucji, których funkcjonowanie w znacznej mierze jest zdeterminowane interakcjami zachodzącymi między nimi, jest określona w literaturze przedmiotu jako klaster (*cluster* – grono, kiść, wiązka, zlepek). Zatem można uznać, że jednym z czynników rozwoju innowacji na poziomie regionalnym jest rozwój klastrów, czyli skupisk przedsiębiorstw i innych podmiotów zajmujących się podobną dziedziną działalności na określonym terenie [Janasz 2007, s. 143], funkcjonujących w bliskości geograficzno-przestrzennej na podstawie efektu synergii otrzymanego dzięki interakcjom między nimi.

4. Podsumowanie

Polityka innowacyjna łączy elementy polityki naukowej oraz polityki przemysłowej. Należy jednak zwrócić uwagę, że realizacja tej polityki w poszczególnych krajach może być nieco inna. Uzależniona jest bowiem od osiągniętego poziomu rozwoju gospodarczego i technologicznego, który wyraża się m.in. pozycją w międzynarodowej konkurencyjności gospodarki i firm krajowych oraz przyjętą strategią rozwoju. W krajach przodujących gospodarczo i technologicznie polityka innowacyjna ma inne cele, rozwiązania instytucjonalne i odmienne instrumenty niż w krajach „zacołowanych” pod tym względem [Zembaczyński 1997, s. 19]. W krajach Unii Europejskiej polityka innowacyjna obecnie nakierowana jest na osiągnięcie celów Strategii lizbońskiej (m.in. zwiększenie wydatków na B+R do 3% PKB), stanowiącej strategiczny program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej, zgodnie z którym ugupowanie to do 2010 r. powinno stać się najbardziej konkurencyjną, dynamiczną i opartą na wiedzy gospodarką świata.

Przyszłe kierunki rozwoju polityki innowacyjnej w Unii Europejskiej powinny dotyczyć m.in.: promocji innowacji w sektorze publicznym oraz wzmocnienia regionalnego wymiaru polityki innowacyjnej.

Literatura

- Grosse T.G., *Innowacyjna gospodarka na peryferiach?*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Gruchman B. (red.), *Postęp techniczny i innowacje przemysłowe w rozwoju regionalnym*, PWE, Warszawa 1989.
- Janasz W., Kozioł K., *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo PWE, Warszawa 2007.
- Markowski T., *Współczesne uwarunkowania polityki innowacyjnej w regionach*, [w:] *Studia regionalne w Polsce. Teoria, polityka, projektowanie*, red. F. Kuźnik, AE, Katowice 2005.
- Moszkowicz K., *Procesy innowacyjne w polskim przemyśle*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 884, AE, Wrocław 2001.
- Mync A., *Instytucjonalne aspekty innowacyjności regionalnej*, [w:] *Innowacja–edukacja–rozwój regionalny*, red. A. Kukliński, K. Pawłowska, Nowy Sącz 1998.
- Niedzielski P., Rychlik K., *Innowacje i kreatywność*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006.
- Strużycki M. (red.), *Innowacyjność w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2006.
- Tuziak A., Tuziak B., Bobrecka-Jamro D., Jastrzębska W., *Innowacyjność i rozwój*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006.
- Wojnicka E., *Polityka innowacyjna i wsparcia systemu innowacyjnego w dobie integracji z Unią Europejską*, Wspólnoty Europejskie nr 12 (146), IKC, Warszawa 2003.
- Zembaczyński R., *Instrumenty transferu technologii i pobudzania innowacji*, Zespół Zadaniowy ds. Polityki Strukturalnej w Polsce, Warszawa 1997.
- Zięba S., Mazurkiewicz E. (red.), *Polityka gospodarcza Polski po akcesji do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo ALAMAMER, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2007.

Źródło internetowe

- [1] www.mg.gov.pl.

TRANSFORMATIONS AND TASKS OF INNOVATION POLICY WITH PARTICULAR EMPHASIS ON REGIONAL LEVEL

Summary: Nowadays the innovative policy is one of the most important domains of economic policy. The aim of this policy is the creation of proper conditions as well as supporting all activities providing the formation and development of innovation. The article presents the essence, the transformation and the tasks of contemporary innovation policies pursued in countries and regions of the European Union. The article also discusses the role of regional authorities in creating this policy, which is particularly important in promoting technology transfer, promoting applications of information technology and creating a vision of development and expansion of infrastructure for the creation and growth of knowledge.